

УДК 930.85(477.83-25):002(=16)J¹⁷

СЛАВІСТИЧНА КНИГА У ЛЬВОВІ В КІНЦІ ХVІІІ ст.

Михайло КРІЛЬ

Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра історії Центральної та Східної Європи

У статті досліджені передумови зародження у Львові славістики як комплексу гуманітарних знань. Важливу роль у цьому відіграла друкована книжка. Лише в бібліотеці одного Львівського університету на зламі ХVІІІ–ХІХ ст. нараховувалося понад 40 тис. одиниць друкованої продукції і рукописів. Їх основу склала книжкова колекція Гареллі, в якій були різні видання з історії та культури слов'янських країн і народів. Львівська славістика зарождувалася під впливом просвітницьких і романтичних ідей. Біля її витоків були словенець Й. Куральт, француз Б. Гакет, німець Й. Маусс, українці М. Гарасевич, М. Гриневецький та ін.

Ключові слова: Галичина, Львів, наука, слов'янознавство, бібліотека, книга.

Слов'янознавство, як галузь гуманітарних знань, має давні і глибокі традиції. Ідеї спільності походження слов'янських народів, спорідненості і близькості їхніх мов виношувалися впродовж віків. Тому слов'янознавство від самого початку розвивалося як наука комплексна, пов'язана з різними сторонами суспільного і духовного життя слов'янських народів. На епоху Відродження припав розвиток філології як окремої науки. Тогочасні гуманісти бажали відродити цілісний образ античного світу, для чого поглибили вивчення його мови, літератури, культури. Становлення слов'янознавства як науки припало на кінець ХVІІІ – початок ХІХ ст., коли пробуджувалися національні зацікавлення до свого історичного та культурного минулого, відбувалося самопізнання і самоусвідомлення. На матеріалах мови, літератури, науки діячі слов'янського національного Відродження вирішували принципові питання суспільного розвитку своїх народів, утверджували їхню національну гідність, аргументували законність слов'ян зайняти рівноправне місце у європейській цивілізації. Надбання національної культури було символом життєздатності слов'янських народів.

За таких умов чіткіше вирисовується роль і місце слов'янознавчих студій цього періоду. В цьому контексті дуже важливу роль почала відігравати книга, що аргументовано показала у своєму дослідженні Н. М. Пашаєва¹. Аналіз цієї праці та ряду інших спеціальних досліджень з історії слов'янознавства свідчить, що питання української славістики часу її становлення практично учені не вивчали. З огляду на це дана стаття має часткову мету, а саме на підставі

¹ Пашаєва Н.М. Роль книги в славянском национальном возрождении / Н. М. Пашаева. Москва, 1989.

відомостей бібліотечних каталогів проаналізувати репертуар книги у Львівському університеті від кінця XVIII ст. і до початку XIX ст., на цій підставі виявити серед інтелектуалів коло читацьких інтересів і спробувати показати роль друкованої книги в слов'язнозначних дослідженнях та їх початки у Львові як в одному з багатьох адміністративних і великих культурно-наукових центрів держави Габсбургів.

Наприкінці XVIII ст. унаслідок першого поділу Польщі Галичина була втягнута в русло загальноавстрійських процесів. Відтоді на край поширилися реформи освіченого абсолютизму, що їх послідовно проводив віденський уряд і які позитивно вплинули на всі сторони життя суспільства. Монастирська секуляризація, усунення дискримінацій некатолицьких конфесій, одержавлення шкіл, розширення мережі медичних закладів, відкрили широкий простір для дальшого розвитку культури та освіти в краї.

Львівське освічене середовище отримало можливість ширше ознайомитися з творами європейських філософів та літераторів XVIII ст. Вони поширювалися тут як мовою оригіналу, так і в перекладах. Зміст книжок, пропаговані в них ідеї загальнолюдських цінностей, цілеспрямовано впливали на читацькі зацікавлення. З другого боку, вони сприяли формуванню нового світогляду львів'ян, який ґрунтувався на засадах християнства, ідеалізму, просвітницького раціоналізму. Значний вплив мали також деякі морально-етичні фактори, як-от не відстати від інших народів, зберегти своє добре, історією стверджене ім'я. З кінця XVIII ст. просвітницькі, а згодом романтичні уявлення сприймалися у Галичині вже як важливий чинник у національно-визвольній боротьбі.

Хвиля європейського Просвітництва принесла для краю й перші відчутні плоди. У Львові були відкриті Греко-католицька духовна семінарія (1783), державний університет (1784), Академічна гімназія (1785), Руський інститут (1787), засновано Інститут Оссолінських (1817), почав діяти театр, активно обговорювалася проблема організації мистецької школи та міської картинної галереї, розвивалося колективне публічне меценатство. У місті функціонували книгарні як науково-мистецькі та культурні установи, де влаштовували художні виставки, читали наукові та популярні лекції, давали приватні уроки тощо. Все це сприяло значним зрушенням у суспільно-культурному житті Львова. Про його культурне та духовне життя писали відомі на той час учені й державні діячі. Зокрема, у подорожніх записках комісара львівської поліції Й. Рорера, опублікованих у 1804 р., згадані найбільші книгозбірні міста: університетська, медичної літератури професорів Ф. Масоха і В. Й. Гільдебрандта, мистецтвознавчі і філософсько-естетичні збірки графа Ржевуського та ін.²

Все це було доброю основою для розвитку наукових досліджень і славістичних зокрема. Особливе значення для розвитку славістики мали фонди бібліотеки

---

² Кріль М. Слов'янські народи Австрійської монархії: освітні та наукові взаємини з українцями. 1772–1867 / М. Кріль. Львів, 1999. С. 191–192.

Львівського університету, куди віденський уряд передав на постійне зберігання велику книгозбірню Гареллі (понад 11 000 томів). Тут доречно нагадати, що свого часу Пій Міколай Гареллі (1670–1739), радник і особистий лікар австрійського імператора Карла VI, заповів частину зібраних ним книжок і рукописів передати у власність Придворної бібліотеки у Відні³. Решта бібліотеки, в т.ч. нумізматична та інші колекції, після смерті його сина поповнила фонди Терезіанської академії у Відні. Тоді фрагменти цієї книгозбірні класифікували за системою знань і розмістили у великих шафах, що заповнили сім кімнат, а бібліотекарем став словенець М. Куральт. Це був досвідчений працівник, який мав друковані праці з бібліотечної справи⁴. Після відкриття у Львові університету як державного навчального закладу книгозбірню Гареллі було вирішено передати до Львова. Тоді ж охоронцем цих фондів і головним бібліотекарем у Львові став М. Куральт. При цьому офіційний Відень враховував, що він був дипломованим фахівцем з бібліотечної справи і міг на місці самостійно і кваліфіковано розпорядитися фондами ліквідованих монастирських книгозбірень. Відомо, що лише в 70–80-х роках XVIII ст. у Галичині було закрито 157 монастирів, які не займалися навчальною, культурно-виховною, лікарською чи соціальною практикою. За урядовим розпорядженням їхні бібліотеки звозилися до Львова. Там М. Куральт описував і систематизовував книги та рукописи при допомозі двох технічних працівників-писарів. Всього станом на 1785 р. до Львова з різних місць Галичини поступило близько 40 000 томів. Після поверхневого опрацювання більшість їх поповнила фонди університетської книгозбірні, частину передали Придворній бібліотеці у Відні, решту книг, переважно дублетних, продали або спалили.

За таких умов у 1786 р. у бібліотеці почали складати новий каталог, який включав старі збірки, книгозбірні Гареллі та ліквідованих монастирів. Відомо, що на той час у бібліотеці було понад 51 тис. томів різних видань. На жаль, більшість їх згоріло під час пожежі в революційному 1848 р. і збереглося лише близько 13 тис. книжок. З тих, які уцілили, понад 100 примірників були з бібліотеки Гареллі. Однак певне уявлення про її книжковий фонд на час передачі до Львівського університету можна мати з каталогу, укладеного в 1778 р. М. Дьонісом, і який зберігається у відділі рукописної, рідкісної і стародрукованої книги Наукової бібліотеки ЛНУ ім. Івана Франка⁵. Згідно з цих записів у понад одинадцятитисячному зібранні було 106 інкунабул, 299 стародруків і 2 рукописні праці. З видань пізнішого часу зафіксована різна богословська і спеціальна наукова література, художні твори античних авторів тощо.

³ *Reifenkugel K.* Biblioteka uniwersytecka we Lwowe/ K. Reifenkugel // *Przewodnik naukowy i literacki.* Lwów, 1873. S. 185.

⁴ *Кріль М.* Мартін Куральт і його просвітницька діяльність у Львові / М. Кріль // Бальтазар Гакет – дослідник Південно-Східної і Центральної Європи. Львів, 2000. С. 75–86.

⁵ Наукова бібліотека Львівського національного університету ім. Івана Франка, відділ рукописної, стародрукованої і рідкісної книги ім. Ф.П.Максименка, фонд рукописів, спр. 254 IV, 255 V.

Каталожні записи М. Дьоніса неповні: у багатьох випадках відсутня повна назва книжки або прізвище чи ім'я автора, місце і рік видання. Все це утруднює можливість теоретичної і, можливо, в перспективі практичної реконструкції цієї бібліотеки. При перегляді каталогу я звернув увагу на велику наявність у цій бібліотеці книг про слов'янські народи, а також деяку спеціальну, зокрема слов'янознавчу літературу, передовсім з мовознавства. Серед цих книг були стародруки переважно з XVII–XVIII ст.: публікації джерел до вивчення історії давніх слов'ян, спеціальні дослідження з історії Росії, Чехії, Польщі, балканських народів тощо.

Згідно каталогу, серед джерельних публікацій були такі твори: “Про управління імперією” Прокопія Кесарійського (другий том), “Чеська хроніка” Козьми Празького (1771), “Слов'янська хроніка” Гельмольда (Франкфурт, 1581), “Джерела до чеської історії” Г. Добнера (Прага, 1763), “Латинські джерела до чеської історії” В. Джогіча і Г. Добнера (Прага, 1763).

Історія східних слов'ян була представлена вибірково і стосувалася більше Московської держави та її взаємин з сусідами. Найвідомішою сьогодні серед цих публікацій була книга С. Герберштайна “Московська хроніка” (Антверпен, 1557). Візуальне ознайомлення з цим стародруком, який уцілів, виявило, що на його сторінках є рукописні замітки, а також написана від руки невідомим автором біографія С. Герберштайна з бібліографією його праць. Про події часів Лівонської війни розповідається у книжці Р. Гейденштайна “Московська війна Стефана, польського короля” (Базель, 1588). При цьому доречно зазначити, що автор був безпосереднім учасником подій, а отже праця є важливим джерелом до вивчення тогочасних реалій. Дві латиномовні книжки з 1630 р., без зазначення авторів, мали назви “Русь і Татари” та “Московія і її столиця”. Джерелознавчий аналіз “Повісті врем'яних літ” містить дослідження І. Нессені “Літопис Нестора з російської історії” (Ляйпциг, 1774).

Історії Польщі стосуються видання XVI–XVIII ст. Всіх їх можна розділити на чотири умовні групи: 1. Література загального історичного характеру; 2. Дослідження, присвячені окремим історичним подіям; 3. Правові документи; 4. Праці з історії науки і культури на землях Речі Посполитої.

Аналізуючи видання першої групи, доцільно виділити дослідження, опубліковані латинською та польською мовами і присвячені історії Польщі. Серед них були такі: Я. Длугош “Історія Польщі” (Ляйпциг, 1711, два томи, лат. мова), С. Кжистановіч “Республіка Польща (1627, лат. мова), Ян Пасторій “Історія Польщі разом з філологічною дисертацією про сарматів” (1765), М. Колоф “Опис історії Польщі і Литви” (Варшава, 1761, лат. мова), К. Мізлер “Історичний опис Польщі і Литви” (Варшава, 1761, лат. мова), Теодор Вага “Історія князів і королів польських” (Варшава, 1770, пол. мова), М. Кромер “Польща” (один том, дві книги по 115 с.), Ян Ботері “Республіка Польща” (б. м. і р. видання, лат. мова), Ян Крассіні “Польща” (б. м. і р. видання, перший том, 387 с.), А. Свещіцький “Топографічний опис князівства Мазовія” (б. м. і р. видання, 477 с.)

Ряд книжкових видань є описами очевидців безпосередніх подій. Серед них розповіді Яна Ласіція (Франкфурт, 1572) і Яна Дантісті (б. м. і р. видання, 279 с.) про перемогу польського короля Сигізмунда I над молдавським воєводою Богданом у 1572 р. Про реформацію у Польщі йдеться в книзі С. Любінецького “Історія реформації в Польщі від антитринітаріїв” (Фрайштадт, 1685).

Серед видань правового змісту були дослідження Х. Гартноха про польське публічне право (Ляйпциг, 1698), матеріали конфедерацій і сеймів (1764), а також тексти трьох Литовських статутів (1764). Певною мірою була представлена історія освіти, науки і літератури. Це, зокрема, дослідження не названого автора “Докторський екзамен у єзуїтських школах” (1632), складений Я. Куліковським “Словник польсько-гальський (Познань, 1778, лат. мова), книги П. Жачинського “Природнича історія Польщі” (Сандомир, 1721, лат. мова) і Я. Янозького “Польська література наших часів” (Вроцлав, 1750, лат. мова). Серед інших книг була література художнього змісту, зокрема любовна лірика, писана як польською, так і латинською мовами.

Помітне місце у бібліотеці Гареллі посідала латиномовна історична богемістика. Про авторів окремих з цих праць у каталозі відомостей немає (напр. “Опис Чеської історії”, 1602). Натомість конкретніші бібліографічні описи стосуються праці Е. Сільвія “Історія Чехії” (Гельмесштадт, 1699) та Р. Странського “Чеська республіка” (Амстердам, 1713) про події з часів гуситського руху, зокрема таборитського. Згадані також Ян Стржедовський і його “Священна моравська історія або життя святих Кирила і Мефодія” (Солісбад, 1710) та “Історія Чехії в Чеській хроніці” (Рим, 1733), написана оломоуцьким єпископом Я. Дубравим. Чеської мови стосувалися дві граматики, видані латинською мовою: І. Розе “Грамматика чеської мови” (Прага, 1672), П. Долежал “Грамматика слов’яно-чеська” (Пожонь, 1746). Більше десяти спеціальних розвідок стосується силезької проблематики. Очевидно, питання чеської історії розглядалися також у роботах, присвячених власне Австрії, і які були опубліковані у Відні в першій половині XVII ст.

Хоча словацька проблематика спеціально не була виділена, про неї також є певні відомості, зокрема названа праця словацького гуманіста М. Бела, який жив і працював у першій половині XVIII ст. Судячи з назв, словакістика частково була присутня також у роботах про історію Угорщини (напр., Терстянський Я. “Топографія Угорського королівства”. Відень, 1750).

Значний пласт літератури стосувався історії та культури південних слов’ян. З хорватистики варто назвати латиномовні історичні описи Далмації і Хорватії: П. Ріттер “Хорватія за правління Леопольда Великого” (Загреб, 1700), “Іоанн – цар Далмації і Хорватії” (Амстелод, 1668), І. Лука “Про кордони Іллірії” та ін. Хорватське мовознавство було представлено дослідженням “Хорватська мова, тлумачена глаголичними літерами” (1572). Багатою виявилася словеністика, зокрема історичні дослідження, опубліковані в XVI–XVII ст. Серед них такі праці: С. Мегізері “Джерела до історії Каринтії” (Ляйпциг, 1612), “Хронологія

князівства Штирії” (Грац, 1715), “Історія князівства Штирії” (Грац, 1728), “Дипломатія князівства Штирії” (Відень, 1750), К. Фреліх “Зразок каринтійської архонтології” (Відень, 1758) та ін.

Звичайно, що такі багаті фонди не могли пройти повз увагу освічених львів’ян, чи осіб, які прибували сюди на навчання або на роботу, про що маємо ряд письмових свідчень. Зокрема, університетська професура, хоча й була багатонаціональною за походженням, але відзначалася вченістю, демократичністю поглядів. Помітними особистостями були німець Леопольд Умляуф, понімечений чех Людвік Ценмарк, словенець Мартін Куральт, хорват Йозеф Ігнацій Мартинович, француз Бальтазар Гакет (Гаке, Аке), українці Петро Лодій, Модест Гриневецький та ін. Ерудицією серед львівської богеми відрізнявся М. Куральт, який завжди був бажаним гостем львівських літературних салонів, які формували на той час естетичні ідеали суспільства. Найбільше часу він проводив у салонах графині Катерини Коссаковської (1720–1801) і княгині Ізабелли Чарториської (1746–1835). Не останню роль у цьому відіграло його чудове знання польської мови, що було неодмінною умовою членства салону І. Чарториської.

Освіченістю і працелюбністю відзначався Бальтазар Гакет (1739–1815), вчений з різносторонніми зацікавленнями⁶. Вісімнадцять років свого життя він провів у Львові як професор університету. Тут він познайомився з М. Куральтом, очевидно за порадою словенського історика А. Т. Лінхарда. Про їхнє особисте знайомство свідчать листи останнього до своїх львівських кореспондентів. Зокрема, 16 жовтня 1787 р. він писав М. Куральту до Львова, що там проживає Б. Гакет, “який є великий дослідник природи, а його голова складає невпорядковану природознавчу збірку”. В іншому листі зазначено, що Б. Гакет “дуже радий буде спілкуватися з Куральтом, оскільки зможе успішно займатися слов’янським мовознавством”⁷. Б. Гакет чи не перший у Львові зацікавився слов’янським етносом, залишив цікаві описи слов’ян, свої міркування про них. Архівні матеріали свідчать, що в бібліотеці університету він брав книги про слов’ян, які використовував у своїх дослідженнях.

Б. Гакет володів чеською, словенською і польською мовами. Тодішньою українською мовою (“мовою русинів”) він читав лекції в Руському інституті. Його роботи містять статистичні відомості про національний і релігійний склад населення, елементи історичного минулого слов’янських народів, етнографічні та антропологічні спостереження над ними, фрагментарні записи особливостей їхньої мови, матеріальної і духовної культури і т.п. Прикметно, що при написанні місцевих топонімів, а також назв знарядь праці, предметів побуту, елементів одягу і т.д. учений притримувався слов’янської фонетики, передаючи її латинською транскрипцією, хоча роботи друкувалися готичним шрифтом.

⁶ Kril M. Balthasar Hacquet as a historian / M. Kril // Hacquetia (Idrija). 2003. Nr. 2. S. 49–53.

⁷ Кріль М. Мартін Куральт і його просвітницька діяльність у Львові . С. 81.

Про зацікавлення Б. Гакета історичною проблематикою, зокрема історією і культурою слов'янських народів в загальних рисах свідчать також його розмови з австрійським імператором Йосифом II (1780–1790), з яким Б. Гакет зустрічався на Буковині в 1788 р. У ході бесіди вчений пояснив йому причину свого вивчення слов'ян: дві третини всього населення монархії складають слов'яни і, безумовно, вони заслуговують прискіпливого вивчення під кутом зору значення слов'янства для держави Габсбургів⁸. Монарх тоді високо оцінив наукові студії Б. Гакета.

З цього часу вчений збирав різні матеріали, але практично, науково їх не опрацьовував. Спеціально до історичної проблематики Б. Гакет звернувся лише на початку XIX ст., коли вирішив узагальнити зібрані більш, ніж за чверть століття матеріали з історії та культури слов'янських народів. Ці праці Б. Гакета публікувалися в Ляйпцизі у 1801–1810 рр. під спільною назвою “Зображення і описи південно-західних і східних венеців, ілірів і слов'ян”. У 1804 р. Й. Рорер у своїх подорожніх записках зазначив, що “професор Львівського університету Б. Гакет закінчив писати книжку про слов'ян з тою різницею, що я (Й. Рорер. – М. К.) вже в 1801 р. подав своє дослідження на розгляд цензора у Відні... Але оскільки ми під час написання своїх робіт не обмінювалися думками, то співставлення їх може мати значне зацікавлення для вчених і всіх, хто цікавиться національним життям...”⁹.

Доба Просвітництва у Галичині на гребінь суспільної думки піднесла ряд українських учених та релігійних діячів. Серед були Микола Шадурський, Петро Білянський, Лев Шептицький, Михайло та Іван Гарасевичі, Іван Гудз, Антін Ангелович, Арсеній Радкевич. Проповідувані ними ідеї знаходили особливо сприятливий ґрунт серед української молоді, яка студіювала у Львівській греко-католицькій семінарії та в Руському інституті. Адже саме у цих навчальних закладах вперше офіційно зазвучала тогочасна українська мова, з якою пов'язувалися надії на поширення серед українців знань, наукового розуміння явищ світу¹⁰.

В університеті активно популяризував досягнення європейської науки філософ П. Лодій. Він разом зі своїми колегами, професорами-богословами Ф. Захаріясевичем та А. Радкевичем протестував проти дискримінаційної політики, яку проводив Академічний сенат університету щодо викладачів Руського інституту і вимагав їхнього урівноправнення з іншими професорами університету. До цієї плеяди належав й М. Гриневецький – один з найзначніших українських науковців того часу. Він працював як аналітик і теоретик богослов'я, філософ, історик культури, літературознавець, мовознавець, палеограф, бібліограф, ретельно збирав і описував рукописи і стародруки. Позитивну оцінку

⁸ *Kril M.* Balthasar Hacquet as a historian. S. 49–53.

⁹ *Ibid.*

¹⁰ *Возняк М.* До характеристики Петра Лодія / М. Возняк // Записки Наукового товариства ім. Шевченка (Львів). 1913. Т. 113. С. 149.

його діяльності дали сучасники та пізніші дослідники. Так, В. Компаневич зазначав, що “Гриневецьким ми можемо гордитися, бо ця високих знань людина, шанована усіма цивілізованими народами надала пишності історії свого і нашого життя, вказала на шляхи розсудливого існування і заслужила на щире повагу майбутніх поколінь”¹¹. М. Гриневецький входив до кола тих церковних діячів, які домоглися від офіційного Відня дозволу навчати дітей релігії рідною українською мовою. Згодом, у 1818 р., це стало підставою про визначення мови навчання у народних школах.

Когорту українських просвітників у Львові представляв й Михайло Гарасевич (1763–1836), вчений історико-богословського профілю. Свою місію він вбачав не лише у вивченні світу, людини, але й у визначенні принципів, за якими життя має стати прекрасним та гармонійним. Для М. Гарасевича це було служіння українській церкві, відстоювання принципів рівноправності усіх конфесій. Як депутат Галицького станового сейму, М. Гарасевич особливу увагу звертав на організацію шкільної справи, спрямовуючи її в світське русло¹².

Особливе місце у житті М. Гарасевича посідала його суспільна діяльність. З числа університетських колег він організував гурток інтелектуалів, який започаткував видання часописів “Pismo Lwowskie uwadamjające” і “Dziennik patriotycznych polityków” (1792–1797). Останній відіграв значну роль у поширенні волелюбних, демократичних ідей, спричинених, насамперед, подіями Великої французької революції та повстанням під проводом Т. Костюшка. У “Dzienniku” свої статті анонімно друкували відомий польський учений і культурний діяч Юзеф Максиміліан Оссолінський (1748–1826), який на той час проживав у Відні, та численні прихильники Т. Костюшка.

Можливо, саме у Львові перші ґрунтовні відомості про слов’ян почерпнув відомий славіст Ю. Венелін. Згодом, згадуючи про своє навчання у Львові в 1822 р., він писав: “Проходячи в одному з кращих іноземних університетів курс наук на факультеті, до якого належить історія та мистецтво, або правила критики, необхідної в усіх галузях знань людства, я робив для вдосконалення себе в останній виписки з різних предметів свого навчання, переважно на історичні спірні або темні, і які вимагають дальших пояснень”¹³.

Майже одночасно з ним до Львова прибув з далекої Любляни словенський вчений, філолог М. Чоп. В одному з листів до професора історії Люблянського ліцею Ф. Вільдея, який датується орієнтовно березнем–квітнем 1823 р., він зазначав, що у Львові вивчав дипломатику з метою ознайомлення з рукописними

¹¹ Цит. за: Купчинський О. Модест Гриневецький / О. Купчинський // Вісник НТШ (Львів). 2002. Ч. 27. С. 34.

¹² Малець С. Михайло Гарасевич – представник європейського Просвітництва / С. Малець // Бальгазар Гакет – дослідник Південно-Східної і Центральної Європи. С. 87.

¹³ Кріль М. Слов’янські народи Австрійської монархії. 1772–1867. С. 184.

документами в бібліотеках Венеції, Мілана і Відня, читав спеціальні праці з допоміжних історичних дисциплін¹⁴.

У львівських архівах вдалося відшукати деякі матеріали, які дослідникам до цього часу не були відомі або їх вони не використовували у своїх працях. Передовсім це стосується документів, пов'язаних з педагогічною і навчально-організаційною роботою історика Й. Маусса у Львівському університеті. У його маловідомих листах до Ю. Оссолінського відображені питання щодо відкриття у Львові кафедри польської мови і літератури. У своїх курсах з австрійської та загальної історії він велику увагу приділяв польській проблематиці, зокрема останнім десятиліттям історії Польщі. При цьому акцентував увагу студентів на негативних впливах поділів держави на подальший історичний розвиток польського суспільства. Один з його студентів згодом так згадував про ці лекції з польської історії: “З виразу його обличчя можна було побачити, про яку епоху йде мова. Подібно, як наша історія йшла до занепаду, все похмурішим ставало чоло професора, а наприкінці, приглушеним голосом, немов соромлячись за дії свого уряду, описував поділи Польщі”. Робив певні уступи для характеристики суспільної думки в тогочасній Польщі, національно-визвольного повстання під проводом Т. Костюшка, пов'язував їх з подіями, які відбувалися на території Галичини¹⁵.

Отже, славістична книга у Львові мала свого читача. Можна стверджувати, що саме наявність цих видань стала значним поштовхом для славістичних зацікавлень галицьких учених, у т. ч. українців. Все це стало тим сприятливим ґрунтом, на якому проросли зерна будительської праці учасників “Руської трійці” та їх послідовників. Разом з тим завдяки слов'янській книжці Львів стає осередком наукового слов'янознавства, передовсім через існування у місті низки навчальних і науково-освітніх установ. В університеті одною з навчальних дисциплін була старослов'янська мова як основа для слов'янознавства. У навчальних курсах з всесвітньої історії викладачі подавали частково матеріал з історії слов'янських народів. Проте організаційно славістика почала формуватись лише в другій чверті XIX ст., коли в університеті були засновані кафедри польської (1818) і української мов (1848).

---

¹⁴ *Кріль М.* Слов'янські народи Австрійської монархії. С. 225.

¹⁵ *Кріль М.* Педагогічна і наукова діяльність Йозефа Маусса / М. Кріль // Багатокультурне історичне середовище Львова в XIX і XX століттях. Львів; Жешув, 2006. Т. 4. С. 94–97.

SLAVIC BOOK IN LVIV AT THE END OF 18th century

Mykhaylo KRIL'

The Ivan Franko National University of L'viv,
the Chair of of Central and East European History

Researches of Slavic studies in Lviv were initiated under the influence of enlightenment's and romantic ideas. Famous scholars and pedagogues of that time Slovene I. Kuralt, Frenchman B. Hacquet, German J. Mauss, Ukrainians I. Harasevych, M. Hrynevetskiy and others stayed near the sources of Slavic studies. Book funds the Lviv university library had an important role in becoming of Slavic studies. Large collection of Garelli (over 11 thousands of volumes) formed its basis. Among many books there was different literature from history, language and culture of Slavonic peoples. Literature of Slavic studies was also in numerous libraries of cloisters.

Key words: Halychyna, Lviv, science, slavic studies, library, book.

СЛАВИСТИЧЕСКАЯ КНИГА ВО ЛЬВОВЕ В КОНЦЕ XVIII ст.

Мыхайло КРИЛЬ

Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
кафедра истории Центральной и Восточной Европы

Исследованы предпосылки зарождения во Львове славяноведения как комплекса гуманитарных знаний. Важную роль в этом сыграла печатная книга. Только в библиотеке одного Львовского университета на рубеже XVIII–XIX ст. насчитывалось свыше 40 тыс. единиц печатной продукции и рукописей. Ее основу составила книжная коллекция Гарелли, в которой были различные издания по истории и культуре славянских стран и народов. Львовская славистика зарождалась под влиянием просветительских и романтических идей. У ее истоков стояли словенец И. Куральт, француз Б. Гекет, немец И. Маусс, украинцы М. Гарасевич, М. Гриневецкий и др.

Ключевые слова: Галичина, Львов, наука, славяноведение, библиотека, книга.